

Reikminių tyrimų temų pasiūlymai

PASIŪLYMAS DĖL REIKMINIŲ TYRIMŲ TEMOS

1. DUOMENYS APIE PATEIKĖJĄ	
1.1. Institucijos pavadinimas	Krašto apsaugos ministerija
1.2. Institucijos atstovas, įgaliotas spręsti su teikiamu temos pasiūlymu susijusius klausimus:	
pareigos	Gynybos resursų agentūros prie Krašto apsaugos ministerijos Gynybos pramonės politikos ir inovacijų departamento Mokslo ir inovacijų skyriaus patarėjas
vardas	Tomas
pavardė	Mitalas
telefonas	+37070680398
el. paštas	tomas.mitalas@kam.lt

2. TEMOS PASIŪLYMO APRAŠYMAS

2.1. Temos pavadinimas	
Pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursų turinio plėtojimas ir institucinis bendradarbiavimas ugdant mokinių pilietinį pasirengimą	
2.2. Tyrimų trukmė	
Planuojamų tyrimų, reikalingų temai išnagrinėti (problemai išspręsti), trukmė	18 mėn.

2.5. Temos (problemos) svarba valstybei ir visuomenei

Aprašoma: sprendžiama problema, nurodoma jos svarba (jei reikia, palyginant Lietuvos padėtį aptariamam klausimui su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis); pateikiamos konkrečios nuorodos į susijusius strateginius valstybės dokumentus, nurodant atitinkamas dalis ar punktus, pridedami komentarai ir kita informacija.

Pateikiama: informacija apie temos pasiūlymą teikiančios institucijos praktikoje kylančių problemų mastą, situacijos analizė, įskaitant kitų Lietuvos valstybės institucijų veiklas panašia tema ir nurodant atliktus veiksmus, siekiant tarpinstitucinio bendradarbiavimo problemai išspręsti; vadovaujantis turimais įrodymais ir duomenimis (kiekybiniais rodikliais) pagrindžiamas problemos aktualumas ir realus mokslu grįstų sprendimų poreikis; aprašomi temos pasiūlymą teikiančios institucijos jau atlikti darbai problemai išspręsti (jei tokių būta).

Nurodoma, kokio tikslo siekia ir kokius uždavinius temos pasiūlymą teikianti institucija tikisi išspręsti savo reguliavimo sferoje, pasinaudodama gautais tyrimų rezultatais; pagrindžiama, kad uždaviniams išspręsti būtini moksliniai tyrimai. Detalizuojamos tikslinės visuomenės grupės ir (ar) kiti naudos gavėjai; nurodoma, koks numatomas tokių sprendimų poveikis jiems (ne daugiau kaip 10 000 spaudos ženklų)

Pagal Nacionalinės darbotvarkės „Lietuvos Respublikos piliečių rengimo pilietiniam pasipriešinimui strategija“ (toliau – Darbotvarkė) 2023–2025 m. įgyvendinimo planą nuo 2023 m. mokyklų bendrojo ugdymo programose vedami pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursai 9 klasės mokiniams. Neginkluoto pilietinio pasipriešinimo mokymų sistemos koncepcijoje (Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2026 m. kovo 9 d. įsakymas Nr. V-204) nurodyta, kad šiuo kursu siekiama suteikti mokiniams žinių apie nacionalinį saugumą, piliečių vaidmenį valstybės gynyboje ir praktinių įgūdžių pasirengimui ekstremalioms situacijoms bei išgyvenimui.

Už šių kursų įgyvendinimą atsakomybė nustatyta Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijai (toliau – KAM), kartu dalyvaujant Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai (toliau – ŠMSM) ir Lietuvos šaulių sąjungai (toliau – LŠS).

Pagal Darbotvarkės 2026–2030 m. įgyvendinimo planą nuo 2027 m. pilietiškumo ir gynybos kursai bus pradėti vesti 7–8 klasių ir 5–6 klasių mokiniams. Šiuo tikslu 2025 m. birželio 6 d. tarp KAM ir ŠMSM pasirašytas bendradarbiavimo susitarimas „Dėl Lietuvos mokinių ir jaunimo pilietinio ir patriotinio ugdymo“.

Institucijų bendradarbiavimas įgyvendinant šiuos procesus yra svarbus siekiant užtikrinti nuoseklų mokinių ugdymą skirtingais vaiko raidos etapais, sklandų pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursų organizavimą, jų veiksmingumo vertinimą ir aktualumo išlaikymą ilguoju laikotarpiu. Bendruosiuose ugdymo planuose 2025–2026 m. ir 2026–2027 m. bei vėlesniems mokslo metams įtvirtinus nuostatas dėl įgyvendinimą vis jaunesniems mokiniams, ŠMSM ir mokykloms kyla iššūkis užtikrinti kursų integravimą į ugdymo programas bei įgyvendinimo organizavimą, o KAM – užtikrinti, kad kursų turinys atitiktų besikeičiančius geopolitinius saugumo iššūkius ir valstybės gynybos poreikius. Vedant kursus ypatingas įsitraukimas yra numatytas LŠS, todėl aktualus tampa LŠS gebėjimas užtikrinti sistemingą ir nuoseklų skirtingo amžiaus mokinių įgūdžių ugdymą per praktines veiklas bei glaudų bendradarbiavimą su mokyklomis ir kitomis atsakingomis institucijomis.

Atitinkamai kyla poreikis taikomajam švietimo politikos ir organizacinio bendradarbiavimo tyrimui, kuriuo būtų siekiama:

- Pagrįsti, kaip pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursų turinys turėtų būti plėtojamas skirtingose klasėse atsižvelgiant į vaiko vystymosi

etapus, siekiant užtikrinti nuoseklų pilietinio pasirengimo ugdymą vaikui augant; ypač svarbu suformuoti aiškų moksliniais tyrimais pagrįstą pedagoginį pagrindą šių kursų turiniui;

- Nustatyti, kaip skirtingos institucijos turėtų bendradarbiauti planuojant, organizuojant ir vedant pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursus, bei įvertinti, ar toks bendradarbiavimas padeda užtikrinti tinkamą ugdymo proceso nuoseklumą, aiškų funkcijų pasiskirstymą ir savalaikį organizacinių klausimų sprendimą.

Tyrimo uždaviniai:

- Suformuluoti principus, kuriais turėtų būti grindžiamas pilietiškumo ir gynybos įgūdžių ugdymas skirtinguose mokinių ugdymo etapuose.
- Empiriškai įvertinti institucijų (KAM, ŠMSM, mokyklų, LŠS ir kt.) bendradarbiavimo praktikas planuojant ir organizuojant pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursus.
- Parengti rekomendacijas dėl pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursų turinio ir praktinių veiklų plėtojimo skirtinguose mokinių ugdymo etapuose.
- Parengti rekomendacijas dėl institucijų bendradarbiavimo planuojant, organizuojant ir vedant pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursus, siekiant užtikrinti ugdymo proceso nuoseklumą bei aiškų funkcijų pasiskirstymą.

Tyrimo auditorija:

- Mokyklų bendruomenė: mokiniai; mokytojai; tėvai.
- LŠS atstovai: vadovybė; kursus vedantys instruktoriai.
- Suinteresuotų institucijų atstovai: KAM atstovai; ŠMSM atstovai; mokyklų administracija.

Tyrimo būtinumą lemia tai, kad vaikų pilietinio pasirengimo ugdymas yra ilgalaikis, kompleksinis ir kelių institucijų bendradarbiavimo reikalaujantis procesas, kurio kokybė negali būti užtikrinama fragmentiškais ar improvizuotais sprendimais. Kadangi planuojami pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursai turės būti pritaikyti skirtingiems mokinių amžiaus tarpsniams, būtina empiriškai pagrįsti, kaip turėtų būti plėtojamą jų turinys, organizuojamos praktinės veiklos ir derinami skirtingų institucijų vaidmenys. Tyrimas aktualus ne tik akademinėje, bet ir viešosios politikos prasme, nes jis sudaro prielaidas priimti duomenimis grįstus sprendimus, kurie padėtų užtikrinti ugdymo proceso nuoseklumą, tikslingumą ir ilgalaikį veiksmingumą.

Šiuo metu temos ištirtumas yra menkas, nepavyko rasti tyrimų, analizuojančių pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursus, vykdomus ar numatomus vykdyti bendrojo ugdymo programose Lietuvoje. Patvirtiname, kad tema nebuvo tirta kituose projektuose

2.6. Neatidėliotino problemos sprendimo poreikio pagrindimas

2.6.1. Pagrindžiama, kodėl problemą reikalinga spręsti skubiai (neapsiribojant nuoroda, kad tokių tyrimų poreikis nurodytas šalies strateginiuose dokumentuose)

(ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Tyrimo būtinumą lemia tai, kad vaikų pilietinio pasirengimo ugdymas yra ilgalaikis, kompleksinis ir kelių institucijų bendradarbiavimo reikalaujantis procesas, kurio kokybė negali būti užtikrinama fragmentiškais ar improvizuotais sprendimais. Kadangi planuojami pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursai turės būti pritaikyti skirtingiems mokinių amžiaus tarpsniams, būtina empiriškai pagrįsti, kaip turėtų būti plėtojamas jų turinys, organizuojamos praktinės veiklos ir derinami skirtingų institucijų vaidmenys. Tyrimas aktualus ne tik akademinė, bet ir viešosios politikos prasme, nes jis sudaro prielaidas priimti duomenimis grįstus sprendimus, kurie padėtų užtikrinti ugdymo proceso nuoseklumą, tikslingumą ir ilgalaikį veiksmingumą.

Šiuo metu temos ištirtumas yra menkas, nepavyko rasti tyrimų, analizuojančių pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursus, vykdomus ar numatomus vykdyti bendrojo ugdymo programose Lietuvoje. Patvirtiname, kad tema nebuvo tirta kituose projektuose.

Įvertinus tai, kad Nacionalinės darbotvarkės „Lietuvos Respublikos piliečių rengimo pilietiniam pasipriešinimui strategija“ 2026–2030 m. įgyvendinimo plane nuo 2027 m. numatyta pradėti vesti pilietiškumo ir gynybos kursus jaunesnių klasių mokiniams, tyrimą labai svarbu atlikti kurso įgyvendinimo pradžioje t. y. kai tik atsiranda galimybė empiriškai įvertinti realias kurso organizavimo praktikas, institucijų bendradarbiavimą, ugdymo turinio tinkamumą skirtingo amžiaus mokiniams. Įgyvendinimo pradžios etape atsiranda galimybė tirti ne deklaruojamas nuostatas, o realiai vykstantį ugdymo procesą, jo organizavimo praktiką ir tarpinstitucinę sąveiką. Gauti tyrimo rezultatai sudaro galimybę operatyviai reaguoti į išryškėjusius iššūkius ir nedelsiant tobulinti kurso turinį, organizavimą bei bendradarbiavimo mechanizmus.

2.7. Laukiami reikminių tyrimų projekto rezultatai ir jų forma

Nurodoma, kokių konkrečių rezultatų temos pasiūlymą teikianti institucija tikisi ir kokia forma šie rezultatai turėtų būti pateikti (praktinės rekomendacijos, metodikos padėčiai tam tikroje srityje įvertinti ir prognozuoti, nauji metodai ir technologijos, priemonės, modeliai, studija, scenarijai, tinklai ir pan.) (ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Reikminio tyrimo ataskaita, kurioje remiantis moksliniais tyrimais pasiekti rezultatai:

1. **Empiriniai tyrimais pagrįstas pilietiškumo ir gynybos įgūdžių ugdymo modelis**, apimantis skirtingus mokinių amžiaus tarpsnius (5–6, 7–8 ir 9 klasės), su aiškiai apibrėžtais ugdymo tikslais, kompetencijomis ir turinio progresija.
2. **Rekomendacijos dėl kursų turinio ir praktinių veiklų plėtojimo**, pritaikytos skirtingiems mokinių raidos etapams, įskaitant konkrečius užsiėmimų pavyzdžius, metodinius sprendimus ir ugdymo metodus.
3. **Institucinio bendradarbiavimo modelis**, apibrėžiantis KAM, ŠMSM, mokyklų ir Lietuvos šaulių sąjungos vaidmenis, atsakomybes, koordinavimo mechanizmus bei informacijos mainų procesus.

4. **Pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursų įgyvendinimo metodika**, apimanti kursų planavimo, organizavimo, vedimo ir vertinimo principus bei praktinius taikymo aspektus.